

vallásos, egészségügyi, oktatási és jóléti intézményhálózat nemcsak a honi zsidóságot szolgálta, de a Magyarországra menekültek ezreit is (lásd a továbbiakban). Ámde a vezetés elkövetett egy súlyos mulasztást, nem készült föl olyasfajta katasztrófa lehetőségére, mint ami a szomszédos országok zsidóságára lesújtott. A közvetlen felelősség ezért a magyarországi zsidóság vezetőit terheli. A magyar zsidó vezetők a legtöbb európai ország zsidó vezetőivel ellentétben pontosan tudták, milyen sorsot szánt a náci Németország a zsidóknak. Tisztában voltak a „végleges megoldás” jelentésével, még mielőtt annak végrehajtása Magyarországon is megkezdődött (lásd a 23. fejezetet).

Sok és különböző oka volt annak, hogy nem készültek föl arra, ami jött, és hogy nem tették meg a szükséges elővigyázatossági intézkedéseket. Említsük meg közülük azt, hogy a különböző irányzatú hitközségek képteleneknek bizonyultak régi keletű és szemlátomást áthidalhatatlan ellentéteiket félretenni, és nem tudtak egységesen fellépni. A zsidóság szervezésében és irányításában nem sikerült a demokratikus elveket meghonosítani, s főleg a központi irányító testületekben nem érvényesült a demokrácia. Ne feledjük azt sem, hogy a magyarországi zsidó vezetés közönyösen szemlélte a náci gépezetben felmorzsolts európai zsidók tragédiáját, és vakhittel bízott abban, hogy őket nem söpri el a Holocaust.

Amikor a németek megszállták az országot, a zsidó közösségek örszeütközésben állottak egymással, nem voltak egységesek, ez az alaphelyzet sem változott 1868 óta. Akkor kísérelték meg először és utoljára, hogy túltegyék magukat politikai és vallási ellentéteiken. Az 1919–20-as fehérterror elültével megfakultak ugyan azok az illúziók, hogy a liberalizmus „aranykora” ismét visszatér, mégsem próbálkoztak azzal, hogy a három irányzat és a gyenge cionista szervezet között békességet teremtsenek.

Magát a cionista mozgalmat is belső ellentétek tépázták, négy nagy „párt” – az általános jellegű Klal, a vallásos beállítottságú Mizrahi, a szocialista irányzatú Hásómér Hácáir és a munkásegységet hirdető Ichud, amely később a Mapai nevet vette föl – vetélkedett az elsőségért. Ádáz belső harcok dúltak a Vaada (lásd a továbbiakban) és a Krausz Miklós (Moshe) vezette Palesztina Hivatal között. A két „bevert” cionista szervezet gyakran tűzött össze a nagyobb aktivitást követelő Haluc csoporttal, melyben fiatal lengyel és szlovák menekült cionista vezetők adták meg az alaphangot. Ideológiai és nemzedéki különbségek is feszültek köztük.

A magyarországi zsidóságot sokféle törésvonal szabdalta. A vallási gyakorlat tartalmát és formáit illetően a három irányzat, a neológ, az ortodox és a status quo éppen eleget pörlekedett egymással, de politikailag